

адміністративних районів відноситься до II типу, тобто більшість населених пунктів цих районів забезпечені ДНЗ. Разом з тим, у п'ятьох районах, що мають III тип, спостерігається низька соціальна щільність мережі ДНЗ, що негативно позначається на рівні дошкільного обслуговування населення. Тому дане дослідження має важливе значення при плануванні шляхів вдосконалення дошкільного обслуговування та може бути використане при розробці планів розвитку соціальної інфраструктури Сумської області. Зважаючи на постійне скорочення населення регіону, слід зауважити, що подальше дослідження у цьому напрямі варто супроводжувати розрахунками регіонального коефіцієнту людності населених пунктів та кількості народжених дітей. Серед пріоритетних напрямів розвитку дошкільної освіти у Сумській області повинно бути підвищення ефективності використання вільних площ ДНЗ та максимального відновлення роботи тимчасово непрацюючих закладів.

Література

1. Комплексне дослідження стану дошкільної освіти України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irf.ua/files/ukr/programs/edu/edu_preschool.pdf
2. Корнус О.Г. Сфера обслуговування населення Сумської області: суспільно-географічні аспекти: Монографія / Корнус О.Г., Немец К.А., Немец Л.М., Корнус А.О. – Харків – Суми. 2009. – 228 с.
3. Статистичний щорічник Сумської області за 2016 рік / [за ред. Л.І. Олехнович] – Суми: Сумське обласне управління статистики, 2016 – 481 с.
4. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №34. – С. 451–500.
5. Про хід виконання Обласної комплексної програми «Освіта Сумщини у 2016-2018 роках» за підсумками 2016 року [Електронний ресурс]: Сайт Сумської державної обласної адміністрації. – Режим доступу <https://sorada.gov.ua/dokumenty-oblrady/7-sklykannja/category/159-13-session.html>

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ БАСЕЙНОВОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

¹ Безсонний В.Л., ¹ Третьяков О. В., ² Халмурадов Б.Д.

¹ Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

² Національний авіаційний університет, м. Київ

В Україні останнім часом надається досить значна увага проблемі вдосконалення моніторингу стану навколишнього природного середовища та моніторингу трансграничного забруднення водних об'єктів.

Моніторинг якості поверхневих вод є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля і здійснюється в системі Державного агентства водних ресурсів України згідно ст. 16 Водного кодексу України, постанов Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 № 815 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод» та від 30.03.1998 № 391 «Про

затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля», а також Положення про Державне агентство водних ресурсів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 393.

Державний моніторинг вод здійснюється з метою забезпечення збирання, оброблення, збереження та аналізу інформації про стан вод, прогнозування його змін та розроблення науково обгрунтованих рекомендацій для прийняття рішень у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

До об'єктів державного моніторингу вод належать:

- поверхневі води
  - природні водойми (озера), водотоки (річки, струмки);
  - штучні водойми (водосховища, ставки), канали та інші водні об'єкти;
- підземні води та джерела;
- внутрішні морські води та територіальне море; виключна (морська) економічна зона України;
- джерела забруднення вод, включаючи зворотні води, аварійні скидання рідких продуктів і відходів;
- надходження шкідливих речовин з донних відкладів (вторинне забруднення) та інші джерела забруднення, щодо яких можуть здійснюватися спостереження.

Відповідно до призначення державний моніторинг вод поділяється на:

- фоновий моніторинг, що здійснюється на водних об'єктах у місцях мінімального опосередненого антропогенного навантаження;
- загальний моніторинг, що складається з моніторингу на державній мережі пунктів спостережень, моніторингу антропогенного впливу на водні об'єкти, моніторингу водних об'єктів у місцях їх використання та спеціальних видів моніторингу;
- кризовий моніторинг, що здійснюється у зонах підвищеного ризику та у зонах впливу аварій і надзвичайних ситуацій.

Моніторинг антропогенного впливу на водні об'єкти здійснюється шляхом проведення систематичних спостережень за джерелами забруднення вод та якісним станом водних об'єктів у місцях впливу цих джерел.

Результатом здійснення державного моніторингу вод є інформація, у т.ч.:

- первинна інформація (дані спостережень), яку одержують суб'єкти державного моніторингу вод внаслідок спостережень;
- узагальнені дані, що стосуються певного проміжку часу або певної території;
- індекси і комплексні показники, одержані внаслідок узагальнення за параметрами;
- оцінки стану вод та джерел негативного впливу на нього;
- прогнози стану вод і його змін;
- науково обгрунтовані рекомендації, необхідні для прийняття рішень.

Для здійснення державного моніторингу вод суб'єктами державного моніторингу вод розробляються національні, регіональні, відомчі та локальні програми моніторингу вод, в яких визначаються мережі пунктів, показники і режими спостережень для водних об'єктів та джерел забруднення вод,

регламенти передавання, оброблення та використання інформації.

Водночас існуюча система моніторингу ще не повністю відповідає міжнародним вимогам. Моніторинг навколишнього середовища є важливим інструментом ефективного управління якістю навколишнього природного середовища, своєчасного попередження шкідливого впливу забруднювачів, а також широкого інформування громадськості про стан і тенденції зміни навколишнього природного середовища. Крім того, сучасна нормативна база оцінки якості поверхневих вод недостатньо інтегрується з нормативною базою передових європейських країн, а в Україні впродовж останніх років у відповідності до постанов уряду здійснюється гармонізація національних природоохоронних нормативних документів із відповідними нормативними документами високорозвинених країн Європи і світу [1].

Після прийняття Європейським Союзом рамкової водної директиви (WFD) у 2000 році в країнах ЄС розпочалася поетапна розробка та впровадження її положень. В Україні, як і в більшості країн пострадянського простору, система моніторингу водних об'єктів лишилася незмінною з часів СРСР. У багатьох своїх аспектах вона не лише не відповідає вимогам WFD, але і є мало показовою [2-4].

Основними недоліками існуючої системи моніторингу поверхневих вод є:

- відсутність взаємодії та обміну інформацією між службами, що здійснюють контроль над використанням і охороною водних ресурсів;
- неможливість оперативної реєстрації аварійних забруднень водою через відсутність систем безперервного контролю якісних характеристик вод;
- відсутність систем передачі й оперативної обробки даних на базі сучасних засобів зв'язку та комп'ютерної техніки;
- недостатній облік транскордонного переносу забруднень між регіонами, об'єднаними територіями річкових басейнів;
- відсутність ефективного обліку надходження забруднень із поверхневим стоком.

Первинні дані про фізико-хімічні і біологічні параметри стану водних ресурсів, одержаних у ході існуючого моніторингу, часто залишаються без належного використання внаслідок відставання методичного забезпечення щодо їх обробки, узагальнення й аналізу. Наукові праці в цьому плані мають несистематичний розрізнений характер. Систематизація й аналіз накопиченого досвіду розробки систем моніторингу й обґрунтування доцільності його застосування в широкому спектрі наукових і практичних робіт при реалізації басейнового принципу управління водними ресурсами залишається наразі актуальним завданням.

Література

1. Клименко М.О. Гідроекологічний моніторинг водних екосистем з огляду на сучасні європейські напрями у природоохоронній діяльності / М.О. Клименко, О.М. Клименко, А.М. Петрук // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – № 3. – 2013. – С22-27.
2. Безсонний В.Л. План створення системи екологічного моніторингу в зоні антропогенних впливів від об'єктів підвищеної небезпеки // Проблеми надзвичайних ситуацій. Зб. наук. пр. УЦЗ України. – Вип. 4. – Харків: УЦЗУ, 2006. – С. 75-84.

3. Романенко В.Д. Основы гидроэкологии. – К.: Генеза, 2005. – 664 с.

4. Клименко О.М. Екологічна оцінка якості води озера Білого Рівненської області / О.М. Клименко, А.М. Петрук // Вісник Національного ун-ту водного господарства та природокористування. Серія сільськогосподарські науки. – 2011. – Вип. 2(54). – С. 103-111.

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНИХ ПРОПОЗИЦІЙ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Прасул Ю.І., Свір Н.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Безліч інформаційних сайтів несуть інформаційний потік щодо пропозицій відпочинку, туризму, екскурсій у різних місцевостях. В основному, переважає інформації щодо відпочинку закордоном. Що стосується Харківської області, то значно у меншому обсязі, але без ускладнень можна знайти екскурсійні пропозиції.

Серед туристичних операторів та агентів найчастіше пропонують свої послуги такі організації: «Навігатор-Україна», «Отдых на все 100%», «Дикари», «Color-travel», «Marina Express», «Miko-tour», «Sa-turn-travel», «Gelena tour», «Оберег-тур». Особливою різноманітністю на загальному фоні виділяються пропозиції туристичного оператора «Навігатор Україна». Автобусні екскурсії, що він пропонує, охоплюють майже всі адміністративні райони Харківської області. Пропозиції туристичної компанії «Дикари» зорієнтовані на індивідуальний підхід, тому теж відрізняються широтою пропозицій. Найчастіше екскурсійні тури проходять такими районами Харківської області: Богодухівський, Золочівський, Краснокутський, Ізюмський, Валківський, Зміївський, Чугуївський. Неохопленими екскурсійною діяльністю залишаються половина адміністративних районів області, серед них Лозівський, Близнюківський, Коломацький, Зачепилівський, Куп'янський, Борівський, Сахновщинський та інші райони Харківської області.

Об'єктну сутність екскурсійних пропозицій становлять, в основному, музеї, меморіальні комплекси, у супроводі активних видів дозвілля (як мінімум, пікнік, дегустація, майстер-клас тощо). І знову на цьому поприщі передові позиції займає туристичний оператор «Навігатор Україна», який майже до всіх своїх пропозицій включає інтерактивні елементи. Серед екскурсійних об'єктів найчастіше пропонують екскурсії до садиб Краснокутського та Богодухівського районів, Національного літературно-меморіального музею Г. С. Сковороди, Пархомівського історико-художнього музею тощо. Серед найцікавіших об'єктів (що ще неактивно задіяні у туристичній галузі) можна відмітити покинуту військову зенітно-ракетну базу у сел. Есхар, недобудоване містечко атомників у с. Борки Зміївського району, інститут іоносфери. Це все пропозиції туристичної агенції «Дикари». Не відрізняються значно від існуючих пропозицій й інших туристичних організацій. Територіальний аналіз існуючої мережі екскурсійних маршрутів показав значну нерівномірність в охопленні